

HZ.PEYGAMBER'İN SAVAŞLARDA KULLANDIĞI GİZLİ DİLLER*

Doç.Dr. Yusuf Ziya KESKİN
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

The Secret Languages Used by the Prophet Muhammad in the Battlefields

During the period of his prophethood, the Prophet Muhammad used different methods and tactics in the battlefields before and during the battle in order to get access to secret information about his enemy, and avoid any harm to be inflicted by his enemies. These tactics which can be regarded as 'secret languages' consist of passwords, flag, coded language, sings on the cloths, foot trace, call to prayer, proclaiming God's greatness (takbir), salutation etc. Using these secret languages and sings he managed to overcome his enemies, to avoid the harm to be inflicted by them and to spread Islam in a vast region. This was a success which was unprecedented in history.

GİRİŞ

Yüzyıllardır devletler, uluslararası ilişkilerde gerek savaş halinde, gerekse barış döneminde düşmanlarının zayıf ve güçlü noktalarını tespit edebilmek, niyet ve maksatlarını vaktinden evvel anlamak, kendi düşünce ve emellerini onlara sezdirmemek için tedbirler almışlar ve çeşitli yollara başvurmuşlardır. Aynı şekilde günümüz devletleri, kendi rejimlerini korumak, iç düzenlerini sağlamak ve asayişini temin etmek maksadıyla gizli faaliyetlerde bulunmakta ve bazı gizli dillerden yararlanmaktadır.

Devletlerin yanında bazı kişi ve gruplar da, çeşitli maksatlarla yaptıkları gizli faaliyetlerini yürütebilmek için kendi aralarında değişik semboller, işaretler ve parolalar kullanmaktadırlar.

Savaşlarda başarıyı sağlayan en önemli unsurlardan biri, karşı tarafa sezdirmeden yapılan haberleşmeler ve kullanılan gizli dillerdir. Devletler ve gruplar, bu

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 13-14 Nisan 2005 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Gizli Diller Sempozyumu'nda aynı adla sunulan ve henüz yayınlanmayan tebliğin gözden geçirilmiş halidir.

gizli diller sayesinde kendi niyet ve maksatlarını gizleme imkanına kavuşmuş ve karşı tarafa üstün gelme fırsatını elde etmişlerdir.

İslâm'dan önce Arabistan'da düşmanın faaliyetleri hakkında bilgi elde etmek ve elde edilen bilgileri kendi taraflarına bildirmek maksadıyla çeşitli şifre ve rumuzlar kullanılmıştır.

Bir defasında bir casus, aralarında bulunduğu düşman kabilenin kendi tarafına saldırı hazırlıkları içinde olduğunu görmüş; bunun üzerine bir keseye toprak ve ucu kırılmış dikenler koyup kendi kabilesine göndermişti. Kabilesi bu ihbar sayesinde düşmanın maksadını anlamış ve tedbir almıştı. O günün casusları toprak ve kumu düşman ordusunun sayısını, dikenini ise düşmanın gücünü ifade etmek için kullanıyorlardı. Buna göre keseye konan toprak ile düşman ordusunun sayıca çok olduğu, ucu kırılmış diken ile de güçsüz olduğu mesajı verilmişti.¹

Hz.Peygamber de risaletle görevlendirildikten ve özellikle Medine'ye hicret ettikten sonra kendisine ve Müslümanlara karşı cephe alan düşmanlarının faaliyetleri hakkında bilgi elde etmek ve kendi niyetini gizlemek maksadıyla çeşitli vasıtalar kullanmıştır. Buna karşılık Müşrikler de Müslümanların faaliyetlerini izlemek ve kendi niyetlerini gizlemek amacıyla çeşitli tedbirler almışlardır. Bu çalışmamızda Hz.Peygamber'in, düşmanlarına galip gelmek için savaşlarda hangi tür gizli dilleri kullandığını ve atacağı askerî adımları gizlemek ve düşmanın faaliyetlerini öğrenmek maksadıyla ne tür tedbirler aldığını ve hangi vasitalardan yararlandığını tespit etmeye çalışacak, yeri geldikçe de Müşriklerin kullandığı vasitalara değineceğiz.

A. SAVAŞ ÖNCESİNDE KULLANILAN GİZLİ DİLLER

1. Ayak İzleri

Ayak izleri, düşmanın takibinde ve bazı suçluların yakalanmasında faydalanan önemli vasitalardan biridir. İslâm öncesi dönemlerde Arabistan'da kâif denen bilirkişilerden bazıları, toprak üzerinde bulunan ayak izinden bir hırsızın kimliğini dahi bulabilirdi.²

Müşrik olan Nübeyh b. Haccâc, ayak izleri konusunda uzman biriydi. Bedir Savaşı sırasında Hz.Peygamber, sahâbî Ammâr b. Yâsir ile İbn Mes'ûd'u, bilgi toplamak için Müşriklerin karargahına göndermişti. Onlar Müşriklerin etrafında dolaşarak geri döndüler. Sabah olunca Nübeyh b. Haccâc, "Bu Sümeyye'nin oğlunun (Ammâr'ın) izidir, bu da Ümmü Abd'in oğlunun (İbn Mes'ûd'un) izidir" diyerek onların kimliklerini ayak izlerine bakarak tespit etmiştir.³ Nübeyh bu tespitinde başka ipuçlarından da yararlanmış olmalıdır.

Hz.Peygamber ve ashâbı da, düşmanı takip etmek ve düşmanın takibinden kurtulmak için ayak izlerinden yararlanmışlardır.⁴

¹ Abdullah Ali Hanâsra, *el-İstihbarâtü'l-askeriyye*, Beyrut 1991, s. 28-30.

² Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, İstanbul 1993, II, 866.

³ Vâkidi, Muhammed b. Ömer b. Vâkid el-Vâkidi, *Kitâbu'l-meğâzi*, Beyrut 1404/1984, I, 54-55; Mustafa Âsım Köksal, *İslâm Tarihi Hz.Muhammed ve İslâmiyet (Medine Devri)*, İstanbul 1981, II, 121.

⁴ Sahâbî Alkame b. Mücezziz, ayak izlerini takip konusunda uzman biriydi. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 442.

Resûlullah'ın Medine'ye hicreti sırasında Hz.Ebû Bekir'in oğlu Abdullah, Mekke'de olup bitenleri Sevr dağındaki mağarada bulunan Hz.Peygamber ile Hz.Ebû Bekir'e ulaştırıyordu. Düşmanın takibini önlemek için Ebû Bekir'in azatlı kölesi Âmir b. Führeyre de Abdullah'ın gelip gittiği yol üzerine koyunlarını sürerek ayak izlerini kaybettirmeye çalışıyordu.⁵ Buna rağmen Müşrikler, Resûlullah'ı yakalamak için meşhur kâiflerinden iki iz sürücüyü yanlarına almışlar, onlar Hz.Peygamber'le Hz.Ebû Bekir'in izlerini sürerek Sevr dağında onların saklandıkları mağaranın yanına kadar gelmişlerdi.⁶ Bunun için Hz.Peygamber, Medine'ye doğru giderken kendi izlerini kaybettirmek amacıyla zaman zaman anayoldan ayrılarak tali yollara sapıyordu.⁷

Resûlullah, Uhud savaşı öncesi düşmanın Medine yakınlarına geldiğini haber almış, bunun üzerine onların izlerini takip etmek üzere iki casus göndermiş, onlar da takip ettikleri izlerden düşmanın Uhud dağına yakın bir yere karargah kurduğunu tespit etmişlerdir.⁸ Başka savaşlarda da düşmanın yeri, insan ve hayvanların ayak izlerinden hareketle bulunmuştur.⁹ Bu arada düşmanı takip için giden Müslüman casuslar, bilgi topladıktan sonra geri dönmek için kendi ayak izlerinden yararlanmışlardır.¹⁰

2. Hurma Çekirdeği

Düşmanın hareketlerini takip etmekte yararlanılan vasıtalarından biri de hurma çekirdeğidir. Hayvan dışkısında tespit edilen hurma çekirdeği, onu yiyen hayvanın hangi bölgeden geldiği konusunda ipucu vermekte idi. Bu ipucundan daha çok Müşrikler yararlanmışlardır.

Kureyş kervanının reisi Ebû Süfyan, Bedir'e varınca iki develi süvârinin bölgeye geldiği haberini aldı. Bunun üzerine süvârilerin çıkıp geldikleri cihete doğru acele koştu ve ayak izlerini takip ederek, henüz yeni edilmiş deve pisliği bulunan bir yere geldi. Eline bir parça alarak onu ezdi. İçinde hurma çekirdeklerini görünce, "Aman Allahım! Bura ahâlisinin develerine verdikleri yem bu olamayacağına göre, bunlar Medinelilere ait develerdir ve eminim ki bunlar, Muhammed'in askerlerinin develeridir" diye haykırdı. Hemen Mekke'den yardım çağrısında bulundu ve kervanın yolunu değiştirdi.¹¹

Yine Ebû Süfyan, Hz.Peygamber'e bilgi sızdırdığından şüphelendiği Büdeyl b. Verkâ'nın Medine'ye gidip gitmediğini, hurma çekirdeklerinden hareketle tespit etmiştir. Büdeyl'in devesine ait dışkıda Medine hurması çekirdeğini görün-

⁵ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, Kahire, b. t. y., II, 98-99; Mustafa Âsım Köksal, *İslâm Tarihi Hz.Muhammed ve İslâmiyet (Mekke Devri)*, İstanbul 1981, s. 410.

⁶ Belâzurî, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Yahya el-Belâzurî, *Ensâbu'l-esrâf*, Kahire 1987, I, 260; Köksal, s. 409.

⁷ Muhammed Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, İstanbul 1981, s. 40.

⁸ İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd ez-Zühri, *et-Tabakâtu'l-kübrâ*, Beyrut 1957-58, II, 37; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 237-38.

⁹ Vâkıdî, I, 403; II, 550; İbn Sa'd, II, 62; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 243; Köksal, V, 8. Ayrıca bkz. Köksal, VI, 47.

¹⁰ Köksal, V, 240.

¹¹ Vâkıdî, I, 41; İbn Hişâm, II, 257; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s.73, 234-35; Köksal, II, 104.

ce, onun Hz.Peygamber'in yanından geldiğini anlamıştır.¹²

Bir defasında da Hz.Peygamber'in görevlendirmiş olduğu Âsım b. Sâbit komutasındaki gözcü seriyye, düşman tarafından takibe alındı. Düşman, Müslümanların konakladıkları yere kadar geldi. Orada Müslümanların Medine'den azık olarak getirdikleri hurmaların çekirdeklerini buldular. "Bu, Medine hurmasıdır" dediler ve izlerini takibe devam ettiler. Neticede seriyyeye ulaşır onlara saldırdılar.¹³

3. Selam

Selam, İslâm'ın ilk zamanlarında bir kimsenin Müslümanlığına işaret eden bir semboldü. İki kişi karşılaştığında, Müslüman olduklarını selam vererek ifade ederlerdi. Selam bir nevi parola vazifesi görüyordu. Hz.Peygamber de selamı, Müslümanlığın alâmeti saymıştır.¹⁴

Müslümanlar tanımadıkları bir kimseyle karşılaştıklarında, onun Müslüman olup olmadığını vereceği selamla anlamaya çalışırlardı. Nitekim bir sefer sırasında mücâhitler Âmir el-Eşca'î'ye rastlamışlar, Âmir "es-selâmu aleykum" diye İslâm selamı verince ona dokunmamışlardı. Ancak Muhallim b. Cessâme, aralarındaki düşmanlıktan dolayı Âmir'e saldırmış ve onu öldürmüştü.¹⁵ Bunun üzerine Yüce Allah, selam veren kimseyi, Müslüman olup olmadığını iyice araştırmadan öldürmenin yanlışlığına işaret eden şu ayetleri indirdi: "*Ey inananlar, Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman, (emin olabilmek için her şeyi) iyice araştırın ve size selam verene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek, (onu öldürmek amacıyla): "Sen inanan değilsin" demeyin.*"¹⁶

Bu arada Hz.Peygamber, göndermiş olduğu diplomatik mektuplarında, muhatabın dîni durumuna göre farklı selam şekilleri kullanmıştır. Mektubun sonunda, şayet yazıyı alan Müslüman ise "selâmün aleyke" (Allah'ın selamı sana olsun) ifadesini, Gayr-ı Müslim ise "selâmun alâ men ittebe'a'l-hüdâ" (Allah'ın selamı hidâyet yolu üzerinde bulunana olsun) ibaresini yazmıştır.¹⁷

4. Ezan

Ezan, tevhîde çağrı olmakla birlikte aynı zamanda okunduğu yerdeki insanların Müslümanlığına işaret eden bir mesajdır. Bu sebeptendir ki Hz.Peygamber, bir yerde mescid gördüğünde veya ezan sesi işittiğinde oraya saldırmaz, komutanlarına da, bir yerde mescid gördükleri veya ezan sesi duydukları zaman oraya saldırmamalarını tembih ederdi. Nitekim kendisi, Hayber'in fethi sırasında baskın için sabahı beklemiş, ezan sesini duymayınca saldırıya geçmiştir.¹⁸

Bir defasında da Hz.Peygamber'in görevlendirdiği zekat memuru, zekatlarını

¹² Vâkıdî, II, 792; İbn Hişâm, IV, 12; Köksal, VIII, 175.

¹³ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil, *el-Câmi'u's-sahih*, İstanbul 1992, meğâzi 28 (V, 40); Köksal, IV, 15-16.

¹⁴ İbn Sa'd, I, 329; Köksal, X, 175-76.

¹⁵ Vâkıdî, II, 797; İbn Hişâm, IV, 302; İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el-Müsned*, İstanbul 1992, VI, 11; Köksal, VIII, 187-88.

¹⁶ Nisa, 4/94.

¹⁷ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1020.

¹⁸ İbn Hişâm, III, 379-80; Köksal, I, 326; VII, 143.

almaya gittiği kabilenin dinden döndüğünü ve zekat vermeyi reddettiklerini haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah, Hâlid b. Velîd komutasındaki bir birliği onlarla savaşmak üzere görevlendirdi. Hâlid, kabilenin ikamet ettiği yere gidip ezan okuduklarını ve namaz kıldıklarını görünce, zekat memurunun verdiği haberin doğru olmadığını anladı ve onlara saldırmadı.¹⁹

5. Gizlilik

Hz.Peygamber, ilk tebliğ faaliyetinden itibaren gizlilik esasına göre hareket etmiştir. Tebliğ faaliyeti o kadar gizli yapıyordu ki, onun Müslümanlarla yaptığı toplantılardan Mekkelilerin haberi bile olmuyordu.

Resûlullah, atacağı askerî adımların gizli kalmasını temin ve maksadının düşman tarafından bilinmesini önlemek için çeşitli tedbirler alıyordu. Hatta görevlendirdiği kimseye bazen hedefin neresi olduğunu bile söylemiyordu. Bir defasında Kureyşlileri gözetlemek üzere Abdullah b. Cahş komutasındaki bir birliğe, mühür altına alınmış yazılı bir talimat vermiş ve ona iki gün müddetle belli bir bölgeye doğru gittikten sonra yazıyı açıp içindekine göre hareket etmesini söylemiştir.²⁰

Resûlullah, yapacağı seferi o kadar gizli tutuyordu ki, Mekke fethine karar verdiğinde bu niyetini eşi Hz.Âişe'ye bile söylememiştir.²¹ O bu şekilde davranarak muhtemel casusların bilgi elde etme imkanlarını ortadan kaldırmayı hedefliyordu.

Hz.Peygamber, düşmanın takibatına maruz kalmamak için çoğu seferlerine gece çıkıyor, gündüzleri ise gizleniyordu.²² Kurân-ı Kerîm'de de Hz.Mûsa ve Hz.Lût'a, takip edilmekten kurtulmak için gece yolculuğu tavsiye edilmiştir.²³

Resûlullah ordunun gece yürüyüşünü gizlemek ve düşmanı uyandırmamak için geceleri ateş yakılmasını yasaklamış,²⁴ hayvanlara takılı bulunan zillerin sökülmesini emretmiştir.²⁵

Hz.Peygamber hicrete karar verdiğinde Ebû Bekir'in evine giderken sokakta tanınmaması için başını bir örtü ile örtmüştür.²⁶ Uhud savaşında ise tanınmasını önlemek ve düşmana hedef olmamak için kendi zırhını sahâbî Ka'b b. Mâlik'in zırhı ile değiştirmiştir.²⁷

¹⁹ Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kurân Dili*, İstanbul, b. t. y., VII, 196; Köksal, IX, 41.

²⁰ Vâkıdî, I, 13; İbn Hişâm, II, 238-39; İbn Sa'd, II, 10; Belâzurî, I, 371-72; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 222.

²¹ Vâkıdî, II, 796; İbn Hişâm, IV, 14; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 167; a. mlf., *İslâm Peygamberi*, I, 264, 478, 489; Köksal, VIII, 185.

²² Vâkıdî, I, 11, 403; II, 564; Köksal, V, 7; VI, 6; VII, 308; VIII, 47, 103.

²³ Duhân, 44/23; Hûd, 11/81.

²⁴ Heysemî, Nûruddin Ali b. Ebî Bekr el-Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid*, Beyrut 1408/1988, VI, 145.

²⁵ Buhârî, cihâd 139 (IV, 18); Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 70.

²⁶ Abdürrezzâk, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm es-San'ânî, *el-Musannef*, Beyrut 1413/1983, V, 388 (r. 9743).

²⁷ Vâkıdî, I, 236; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 110.

6. İstihbarât

Hız Peygamber'in üzerinde titizlikle durduğu hususlardan biri de istihbarâtı. O, hazırlıklarını eksiksiz yapabilmek ve düşmanın muhtemel taktiklerine karşı koyabilmek için düşman hakkında bilgi toplamaya itina gösterirdi. Bunun için pek çok kimseyi casus olarak görevlendirmiştir.²⁸

Hız Peygamber'le Ebû Bekir, Medine'ye hicret etmek üzere Mekke'den ayrılıp Sevr dağındaki mağaraya geldiklerinde, Ebû Bekir'in oğlu Abdullah, gündüzleri Mekkeliler arasında bulunur, hava kararınca da elde ettiği bilgileri babasına ulaştırırdı.²⁹ Hız Peygamber'in amcası Abbâs da, hicretten sonra Mekke'de olup bitenleri Medine'de bulunan Resûlullah'a rapor etmekte idi.³⁰

Öte yandan Hız Peygamber, düşmanın kendi askerî hareketiyle ilgili bilgi elde etmesini engellemek için çeşitli tedbirler alıyordu. Nitekim Mekke'ye sefer yapacağını Kureyşlilere bildiren bir mektubu, görevlendirdiği kimseler vasıtasıyla yakalatmıştır.³¹

Resûlullah, düşman tarafından görevlendirilen casuslara karşı nasıl davranılacağına dair bazı kaideler koymuştur. Buna göre bir düşman casusunun farkına varan Müslümanlar onu tanımamış gibi davranacaklar, sonra o casusu ve onu gönderenleri yanılmak için ortalığa bazı maksatlı haberler atacaktı. Eğer Müslümanlar onun durumundan haberdar olduklarını açıklamak zorunda kalırlarsa, o zaman da onu kendi hesaplarına kullanmanın yollarını arayacaklardı.³² Nitekim Hız Peygamber, düşman kuvvetlerinden yakalanan bazı kimselerden yararlanmış. Bedir savaşı öncesi düşman tarafından yakalanan iki kişiye Kureyş'in sayısını sormuş; onlar bilmediklerini söylemişler. Hız Peygamber, günde kaç deve kestiklerini sormuş, "bir gün on, bir gün dokuz deve keserler" diye cevap verince Resûlullah, bir deveyi kaç kişinin yiyebileceğinden hareketle onların sayısının 950-1000 civarında olduğunu tahmin etmiş ve bu tahmini de doğru çıkmıştır.³³

Hız Peygamber Bedir yakınlarına geldiğinde, düşman hakkındaki son haberleri elde etmek üzere iki süvârîyi yola çıkardı. Bunlar güya su temin etmek üzere Bedir kasabasının içine kadar girdiler. Burada kuyu başında iki hizmetçi kızın konuşmalarına şahit oldular. Onlardan biri şöyle diyordu: "Yakında kervan geliyor; onlara hizmet edip kazandığım parayla borcumu ödeyeceğim." Bu, Kureyş kervanının yakın bir zamanda geleceğini gösteriyordu. Casuslar derhal Hız Peygamber'e gelip durumu bildirmişler ve strateji buna göre belirlenmiştir.³⁴

Resûlullah, düşmanın bazı davranışlarından hareketle niyetlerini tahmin etmeye çalışmıştır. Uhud harbi sonrasında Müslüman casuslar, düşman karargahı hakkında bazı haberler getirmişlerdi. Buna göre Kureyşliler, develerine biniyor-

²⁸ Vâkıdî, I, 19, 40, 207; Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmi'u's-Sahih*, İstanbul 1992, imare 145 (II, 1509-10).

²⁹ İbn Hişâm, II, 98-99; Köksal, s. 410.

³⁰ Vâkıdî, I, 203-204; İbn Sa'd, II, 37; Hamidullah, *Hız Peygamber'in Savaşları*, s. 237; Köksal, III, 57.

³¹ Vâkıdî, II, 797-98; İbn Hişâm, IV, 16; İbn Sa'd, II, 134; Buḥârî, cihâd 141 (IV, 19).

³² Hakkı Dursun Yıldız (ve diğerleri), *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1992, I, 372-73.

³³ Vâkıdî, I, 53; İbn Hişâm, II, 255-56; İbn Sa'd, II, 15; Hamidullah, *Hız Peygamber'in Savaşları*, s. 236; Köksal, II, 109-110.

³⁴ Vâkıdî, I, 40; İbn Hişâm, II, 256; Hamidullah, *Hız Peygamber'in Savaşları*, s. 71-72, 234.

lar, atlar ise sırtları çıplak olarak bunların yanı başlarında yedekte bırakılıyordu. Hz.Peygamber bu haberi şöyle değerlendirmiştir: "Bu hal, onların hemen yeni bir harbe tutuşmak değil de, memleketlerine dönmek üzere uzun bir yolculuk niyetinde olduklarını gösterir."³⁵

7. Şifreli Dil

Hz.Peygamber, düşmanın Müslümanlara yönelik faaliyetlerini tahkik etmek üzere vazifelendirdiği kimselere, elde ettikleri bilgileri kendisine iletirken, şifreli bir dil kullanmalarını istemiştir.

Henek Gazvesi sırasında Benû Kurayza Yahudilerinin Müslümanlara hıyanet ettiğine dair haberi araştırmak üzere görevlendirdiği kimselere, "Gidip bakınız, eğer bize ulaşan haber doğru ise, onu bana halkın anlayamayacağı biçimde kapalı bir dil kullanarak bildiriniz, ben onu anlarım. Açıkça söyleyip de halkın kalbine korku düşürmeyin." demiştir.³⁶ Görevliler Benû Kurayza'ya vardıklarında haberin gerçek olduğunu görmüşler; Resûlullah'ın yanına vardıklarında kısaca "Adal ve'l-Kâre" demişlerdi. Bununla, Benû Kurayza'nın davranışlarını, daha önce hıyanet eden Adal ve Kâre kabilelerinin tutum ve davranışlarına benzetmek istemişlerdi.³⁷

8. Düşmanı Yanıltmak

Düşmanın yanlış bilgilendirilmesi, savaşta başvurulan yöntemlerden biridir. Böylece düşman yanıltılmış ve tuzağa düşürülmüş olmaktadır. Nitekim Resûlullah bir hadisinde, harbin hileden ibaret olduğunu söylemiştir.³⁸

Hz.Peygamber hicret esnasında kendisine suikast düzenlemek isteyen müşrikleri oyalamak ve kendisine olan ilgiyi başka tarafa çekmek için Hz.Ali'yi yatağına yatırmış, kendisi evinden gizlice ayrılarak hicret yolculuğuna başlamıştır. Müşrikler, onu Resûlullah sanıp uzun süre beklemişler, Hz.Peygamber'in yatağında yatanın Hz.Ali olduğunu fark edince de kandırıldıklarını anlamışlardır. Onların bu oyalanmalarından yararlanan Hz.Peygamber Mekke'den ayrılmıştır.³⁹

Resûlullah, düşman nezdinde herhangi bir şüpheye mahal vermemek için görevlendirdiği casuslara gerçeğe aykırı sözler söylemelerine⁴⁰ ve kendi aleyhinde konuşmalarına izin vermiştir.⁴¹ Nitekim Yahudi Ka'b b. Eşref'i öldürmeye giden Müslümanlar, onun şüphelenmesini önlemek için Hz.Peygamber aleyhinde bazı sözler söylemişler, silah ve zırhlarını rehin olarak onun yanına bırakmışlar,⁴² böylece onun güvenini kazanmaya çalışmışlardır.

Ashab da düşmanı yanıltmak için çeşitli yollara başvurmuştur. Hz.Peygamber'in emriyle Yahudi Ebû Râfi'i öldürmeye giden sahâbî Abdullah b. Atîk, kale

³⁵ Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 123.

³⁶ Vâkıdî, II, 458; İbn Hişâm, III, 237; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 240-41; Köksal, V, 235.

³⁷ Vâkıdî, II, 459; İbn Hişâm, III, 238; Köksal, V, 237. Adal ve Kâre kabilesinin hıyaneti için bkz.: Vâkıdî, I, 354-56; İbn Hişâm, III, 160; Köksal, IV, 14-16; VI, 15-16.

³⁸ Buhârî, cihâd 157 (IV, 24).

³⁹ İbn Hişâm, II, 95-96; İbn Sa'd, I, 228; Belâzurî, I, 260; Köksal, s. 404; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 162.

⁴⁰ Vâkıdî, I, 404; Köksal, V, 35.

⁴¹ Vâkıdî, I, 187; II,481; İbn Hişâm, II, 437; Buhârî, meğâzî 15 (V, 25); Köksal, III, 11; IV, 9.

⁴² İbn Hişâm, II, 437; Buhârî, meğâzî 15 (V, 25); Köksal, III, 12.

kapısının yanına vardığında, sanki Yahudilerden olup da ihtiyacını gideren biriymiş gibi davranmış, onun bu hilesi işe yaramış ve görevli onu kendilerinden sanıp kaleye almıştır.⁴³ Abdullah b. Atık, Ebû Râfi'in kapısını çalınca, şüphelenilmemesi için İbrânce olarak hediye getirdiğini söylemiş, karısı kapıyı açınca içeri girmiş,⁴⁴ Ebû Râfi'in yanına yaklaşınca da tanınmaması için sesini değiştirmiştir.⁴⁵

Hz.Peygamber, kuvvetlerinin ehemmiyetini casuslar ve düşman keşif kuvvetleri nezdinde büyük göstermeye gayret etmiştir. Asker sayısının çok fazla olduğu intibamı vermek ve düşmanın maneviyatını sarsmak maksadıyla konakladığı yerlerde ihtiyacı fazla ateş yakılmasını emretmiştir. Bu meyanda Hamrâu'l-esed gazvesinde 500, Mekke fethi sırasında da geceleri 10.000 ateşin yakıldığı rivayet edilir.⁴⁶

Resûlullah bir yere doğru savaşa çıkacağı zaman bunu başka bir şeyle kamufle etmeye ve hedefin başka bir yer olduğu zannını uyandırmaya özen göstermiştir. Bizans'a karşı yapılan uzak ve tehlikeli Tebuk seferi hariç, niyeti hakkında sefere çıkan kuvvetler arasında bile yanlış kanaatler uyandırmıştır.⁴⁷ Nitekim Mekke fethi öncesinde hedefin Mekke olduğunu gizlemek için bir birliği Batn-ı İlam'a göndermiştir.⁴⁸ Bundan maksadı, haberlerin bu şekilde yayılmasını sağlamak ve böylece düşmana bilgi sızmasını önlemektir.

Hz.Peygamber hicrî 7. yılda Hayber üzerine bir sefer düzenlemiş, Gatafanlılar da Hayber Yahudilerine destek için dört bin kişilik bir ordu çıkarmışlardı. Onlar Resûlullah'ın tarafsız kalma teklifini reddedince Hz.Peygamber, asıl hedefi Hayber değil de Gatafanlıların boş bıraktığı Gatafan topraklarıymış gibi bir hareket planı yapmış; bunun üzerine Gatafanlılar, mal ve mülklerinden endişeye kapılıp kendi topraklarını kurtarmak üzere Hayber'i boşaltıp geri dönmüşlerdi.⁴⁹ Gatafanlıların, Müslümanlar tarafından ortaya atılan, kendi toprakları olan Hayfa'nın baskına uğradığı ve mallarının talan edildiği şeklindeki bir haber üzerine geri çekildikleri de rivayet edilir.⁵⁰

Resûlullah, casuslar vasıtasıyla maksatlı haberler yayarak düşman kuvvetleri arasında ayrılık yaratmaya, şüphe uyandırmaya ve böylece düşman tarafların Müslümanlara karşı ittifak yapmalarını engellemeye çalışmıştır. Hendek Savaşı'nda Gatafanlılar, Benû Kurayza Yahudileri ve Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı oluşturdukları ittifak, gizlice Müslüman olmuş bulunan Nu'aym b. Mes'ûd'un maksatlı haberler yayması ve aralarına güvensizlik sokması sayesinde bozulmuştur.⁵¹

⁴³ İbn Sa'd, II, 91; Buhârî, meğâzî 16 (V, 26-27); Köksal, III, 23; İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*, İstanbul, b.t.y., XI, 440.

⁴⁴ Vâkıdî, I, 393; İbn Sa'd, II, 91; Köksal, III, 24.

⁴⁵ Buhârî, meğâzî 16 (V, 27-28); Köksal, III, 25.

⁴⁶ Vâkıdî, I, 338; II, 814; İbn Sa'd, II, 49; Kâmil Miras, *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi*, Ankara 1982-83, X, 304, dipnot 2; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 123-24; Köksal, III, 245; VIII, 217.

⁴⁷ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 996; a. mlf., *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 184. Ayrıca bkz. İbn Hişâm, III, 321; IV, 170, 187.

⁴⁸ Vâkıdî, II, 796; İbn Sa'd, II, 133; Belâzurî, I, 381; Köksal, VIII, 187.

⁴⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 515; a. mlf., *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 218; Köksal, VII, 156-57.

⁵⁰ Vâkıdî, II, 650-52.

⁵¹ Vâkıdî, II, 480-85; İbn Hişâm, III, 247-50; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 248; a. mlf., →→

Resûlullah'ın düşmanı yanıltmak ve asıl niyetini gizlemek için başvurduğu yollardan biri de tevriye (ihâm) sanatıdır. O, askerî bir harekâta karar verince muhakkak hedefini gizler, onu tevriyeli bir ifade ile söylerdi.⁵² Tevriye, iki ya da ikiden çok anlamı olan bir sözcüğü, yaygın olmayan anlamlarını düşündürecek şekilde kullanma sanatıdır.⁵³

Hız.Peygamber, Bedir savaşı öncesi düşman hakkında bilgi toplamaya çalışırken rastladığı yaşlı bir adamdan bazı bilgiler elde etmiş, ancak yaşlı adamın kendi kimliğini sorması üzerine tanınmaması için "Biz Irak'tan geliyoruz" diyerek tevriye yapmıştır. Irak, akarsu manasına gelen bir kelimedir.⁵⁴

Aynı şekilde Hz.Ebû Bekir de Medine'ye hicret sırasında Hz.Peygamber'in kimliğini gizlemek ve düşman tarafından tanınmasını önlemek için tevriye sanatını kullanmıştır. Yerleşim birimlerinin yanından geçerken yanındakinin kim olduğunu soranlara "O, benim kılavuzumdur" demiştir.⁵⁵ Hz.Ebû Bekir bu ifadesiyle yol kılavuzluğunu değil, hidayet kılavuzluğunu kastetmiştir.

B. SAVAŞ SIRASINDA VE SONRASINDA KULLANILAN GİZLİ DİLLER

1. Bayrak

Savaş sırasında taşınan sancak ve bayrak, tarafların kendilerinden olan birlikleri tanımlarına yardımcı olduğu gibi, askerî birlik ya da ordunun birlikteliğini ve gücünü de simgelemektedir. İslâm öncesi dönemde var olan bu âdet, İslâm döneminde de devam etmiştir.⁵⁶

Sancak ve bayrak bağlama, savaş kararı anlamına geliyordu.⁵⁷ Sancak, ordunun teslim olmadığı, savaşa devam ettiğinin işareti idi. Eğer sancak kaybedilirse, savaş da kaybedilmiş sayılırdı. Ordunun başkumandan bayrağına livâ (sancak), ikinci derecedeki bayraklara da râye (bayrak) denirdi.⁵⁸ Bayrak aynı zamanda birlik komutanının bulunduğu yere işaret etmekteydi.⁵⁹

Hız.Peygamber Mekke fethi sırasında her bir kabileye ait askerî kıtalara ayrı ayrı sancaklar ve bayraklar tevdi etmiştir. Bayrak, merkezî İslâm ordusuna o kabileden katılan birliği, asıl ordu içinde diğerlerinden tefrik etme işinde kullanılıyordu.⁶⁰

Resûlullah döneminde kullanılan bayrakların renkleri farklılık arz ediyordu. Ancak bu renklere herhangi bir özel anlam yüklediği rivayetlerde belirtilmemektedir. Resûlullah'ın livâsı (sancağı) beyaz, râyesi (bayrağı) de siyahtı.⁶¹ Sancağının

→ →

Hz.Peygamber'in Savaşları, s. 153-54, 241-42; Canan, XI, 496-97; Yıldız, I, 478-79.

⁵² Buhârî, cihâd 103 (IV, 6); meğâzî 79 (V, 130); Mehmed Sofuoğlu, *Sahih-i Buhârî ve Tercemesi*, İstanbul 1987, VI, 2760; Köksal, I, 323.

⁵³ *Büyük Larousse*, "İhâm", Milliyet Yayınları, İstanbul 1986, XI, 5584. Ayrıca bkz. Sofuoğlu, VI, 2760.

⁵⁴ İbn Hişâm, II, 254-55; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 233; Köksal, II, 108.

⁵⁵ Heysemî, VI, 54.

⁵⁶ İbn Hişâm, II, 251; III, 19; İbn Sa'd, II, 15; Yıldız, I, 134.

⁵⁷ Vâkıdî, II, 804; Köksal, VIII, 203.

⁵⁸ Miras, X, 138.

⁵⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1014; a. mlf., *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 285.

⁶⁰ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1010, 1014; a. mlf., *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 282, 287.

⁶¹ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, *es-Sünen*, İstanbul 1992, cihâd 10 (IV, 196-97);

→ →

üzerinde kelime-i tevhîdin yazılı olduğu rivayet edilir.⁶² Bu, Allah adına savaşıldığının bir işaretiydi. Kabilelerin bayrakları da farklı renkte idi. Mesela Muhâcirler'in bayrak rengi siyah, Ensâr'ın bayrak rengi ise yeşil ve kırmızı idi.⁶³

Bu arada Hz.Peygamber, İslâm'ı kabul eden kabilelere, kendi vekili olarak bir başkan tayin eder; iktidar ve yetkisinin bir remzi ve nişânesi olmak üzere de bu başkana bir bayrak verirdi.⁶⁴

2. Parola

Harbin karmaşıklığı içinde askerlerin birbirlerini tanımalarını sağlayan ve kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları kelime veya sözlerden oluşan parolalar, İslâm öncesi dönemde Mekkeli Araplar tarafından da kullanılıyordu. Resûlullah'ın peygamber olarak gönderildiği ilk sıralarda Arabistan'ın kuzeydoğusundaki Zû Kâr mıntıkasında Araplarla İranlılar arasında meydana gelen savaşa, niçin olduğu bilinmemekle beraber Arapların kullandığı parola "Yâ Muhammed" idi.⁶⁵ Müslümanlarla yaptıkları Uhud savaşında ise Müşrikler parola olarak, kutsal kabul ettikleri Uzzâ ve Hübel putlarına nispeten "Yâ le'l-Uzzâ, Yâ le'l-Hübel" ifadesini kullanmışlardı.⁶⁶ Câhiliye döneminde Dübeyboğulları, kullandıkları bazı parolalarla birbirlerini tanırlardı. Herhangi bir kimse kılıcıyla kendilerine vuracağı zaman "Bûrî" veya "Sûrî" derlerdi. "Kavedî" dedikleri de olurdu.⁶⁷ Bu parolayı duyan kimse kendi tarafından ise ona saldırmazdı.

Hız.Peygamber döneminde belli bir askerî kıyafet giyme âdeti yoktu. Dolayısıyla birlikler arasındaki irtibat, parolalar sayesinde temin edilirdi. Parola kullanılmadığı takdirde Müslümanların birbirlerini öldürmeleri mümkündü. Nitekim Uhud ve Hendek Savaşı'nda bir ara parola kullanılmaması sebebiyle devriye görevi yapan bazı Müslümanların birbirleriyle çarpıştıkları rivayet edilir.⁶⁸ Bu sebeple Resûlullah, savaşlarda Müslümanların birbirlerini tanımalarına yardımcı olmak amacıyla bazı parolalar belirlemiştir.

Parolalar, İslâm ordusunun moralini yüksek tutup onlara heyecan veren ibarelerden seçilirdi. Bu ibareler dua niteliğinde bir kelime olabildiği gibi, Kurân'dan seçilmiş bir kelime de olabilirdi. Bazı parolalar ise Allah'ın isimlerine nispetle seçilirdi.

Bazı rivayetlere göre Bedir Savaşı'nda Müslümanların ortak parolası "Ahad! Ahad!" (Allah Bir, Allah Bir) idi.⁶⁹ Bu kelime, Allah'ın isimlerinden olup İhlâs sûresindeki "*Kul huvallâhu ahad*"⁷⁰ (De ki: Allah birdir) ayetinden alınmıştı. Yine Hendek Gazvesi'nde ve ardından yapılan Benû Kurayza Gazvesi'nde parola "Hâ

→ →

Köksal, I, 328.

⁶² Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1012; a. mlf., *Hız.Peygamber'in Savaşları*, s. 287.

⁶³ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1011.

⁶⁴ İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*, Beyrut, b. t. y., s. 293; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 524; II, 912.

⁶⁵ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 22. Bu parolanın niçin kullanılmış olabileceği hakkında Muhammed Hamidullah'ın yorumu için aynı yere bakılabilir.

⁶⁶ İbn Sa'd, II, 42; Köksal, III, 111, 144.

⁶⁷ Vâkıdî, II, 558; İbn Hişâm, IV, 286-87; Köksal, VII, 97.

⁶⁸ Vâkıdî, II, 474; Köksal, V, 268; Canan, XI, 474.

⁶⁹ İbn Hişâm, II, 275.

⁷⁰ İhlâs, 112/1.

Mîm, lâ yunsarûn" (Hâ mîm, onlar yardım görmeyecekler) olup⁷¹ bunlar da Kurân'dan alınma kelimeler idi.⁷² Dua niteliğinde olan "Yâ Mansûr, Emit" (Ey Yardım eden, öldür)⁷³ veya sadece "Emit! Emit!" (Öldür, öldür)⁷⁴ parolası da, pek çok savaşta kullanılan kelimelerdendi.

Her kabile veya grup için ayrı ayrı parolalar belirlenmiştir. Bedir savaşında ve Mekke'nin fethinde Muhâcirlerin parolası "Yâ Benî Abdurrahman", Hazreçlilerin "Yâ Benî Abdullah", Evslilerin ise "Yâ Benî Ubeydullah" idi.⁷⁵ Bu kelimeler, onlara Allah'ın kulu olduklarını hatırlatan ve onları Allah adına savaşmaya teşvik eden dîni nitelikli ifadelerdi. Bazı rivayetlerde ise Hz.Peygamber'in "Mebrûr" (Kabul edilmiş) sözünü Cüreşlilere savaş parolası olarak belirlediği ifade edilmektedir.⁷⁶

3. Tekbir

Tekbir (yani *Allâhu Ekber* demek), savaş sırasında Müslüman askerlerin moralini yükselten, onlara cesaret veren ve Allah adına savaşıldığını gösteren bir işarettir. Hz.Peygamber ve Müslümanlar, düşmana korku salmak ve Allah'tan yardım dilemek maksadıyla savaş sırasında tekbir getirmişlerdir.⁷⁷ Tekbir, aynı zamanda parola veya düşmana saldırı için bir işaret olarak da kullanılmıştır.⁷⁸ Müslümanlar, herhangi bir askerî harekâttan başarıyla döndüklerinde, muvaffakiyetlerine işaret olarak tekbir getirmişler, bunu işiten diğer Müslümanlar da sevinç ifadesi olarak aynı şekilde mukabelede bulunmuşlardır.⁷⁹

4. Kıyafetler Üzerindeki İşaretler

Hz.Peygamber, Bedir Savaşı'nda Müslümanlara yardım için gelen meleklerin üzerinde işaretler olduğunu bildirmiş ve savaşçı Müslümanlara, Müşriklerden ayırt edilebilmeleri için elbiselerine ayrıca işaretler koymalarını emretmiştir. Bu emir üzerine Müslümanlar miğferleri, sarıkları veya başlıkları üzerine yünden yapılmış ibik şeklinde parçalar ilave etmişlerdir.⁸⁰

Bedir ve Uhud savaşlarına katılan sahâbî Ebû Dücâne'nin, cesaretine işaret olarak başına kırmızı bir şerit bağladığı ve bu şekilde savaştığı bildirilmektedir. Ebû Dücâne'nin bu şeritle halkın yanına çıkması, savaşaacağı anlamına gelirdi.⁸¹ Ayrıca Ebû Dücâne bu sarığını, Uhud savaşında dağa doğru çekilen Müslümanla-

⁷¹ Vâkıdî, I, 474; İbn Sa'd, II, 72; Köksal, V, 224; Yıldız, I, 373. Bir rivayette Hendek Savaşı'nda süvâriler için parola "Yâ Hayl Allah" (Ey Allah'ın Süvârileri) idi. Vâkıdî, II, 466; Köksal, V, 250.

⁷² Â-i İmrân, 3/111; Kasas, 28/41; Fussilet, 41/1, 16; Zuhuf, 43/1.

⁷³ Vâkıdî, I, 72, 407; İbn Hişâm, III, 338, 383; İbn Sa'd, II, 14; Köksal, V, 39; VII, 135.

⁷⁴ Vâkıdî, I, 234; II, 546, 547, 555, 722, 724, 752; İbn Hişâm, III, 13; IV, 284; İbn Sa'd, II, 87, 118, 125; Belâzurî, I, 293, 317; Köksal, III, 106; VI, 35, 72; VII, 308; VIII, 34, 39.

⁷⁵ Vâkıdî, I, 71; III, 903; İbn Hişâm, IV, 28; İbn Sa'd, II, 14; Belâzurî, I, 293; Köksal, II, 128; VIII, 240, 421; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 83-84.

⁷⁶ İbn Sa'd, I, 338; Köksal, X, 120.

⁷⁷ Buhârî, cihâd 130 (IV, 15-16).

⁷⁸ İbn Hişâm, IV, 306-307.

⁷⁹ Vâkıdî, I, 226, 190; Köksal, III, 15, 114. Başka örnekler için bkz.: Köksal, III, 157; V, 239, 252, 261; VIII, 41.

⁸⁰ İbn Sa'd, II, 16; Hamidullah, *Hz.Peygamber'in Savaşları*, s. 84; a. mlf., *İslâm Peygamberi*, II, 999.

⁸¹ Vâkıdî, I, 259; II, 668; İbn Hişâm, III, 11; Köksal, III, 118-119; VII, 167, 187.

rı toplamak üzere işaret olarak da kullanmıştır.⁸²

Ebû Dücâne'nin dışında diğer bazı sahâbilerin de, alâmet-i fârika olmak üzere savaşlarda bazı işaretler kullandıkları rivayet edilmektedir. Buna göre Uhud savaşı öncesi Hz.Hamza deve kuşu kanadından (bir rivayette kartal kanadından),⁸³ Hz.Ali beyaz yünden, Zübeyr b. Avvâm sarı bezden ve Hubâb b. Münzir (bir rivayette Ukbe b. Âmir)⁸⁴ de yeşil bezden kendilerine tuğ yapmışlardır.⁸⁵

5. Yemek İzi

Hız.Peygamber, düşman komutanını öldüren mücâhidi tespitinde yemek izinden yararlanmıştı. Bir defasında savaşa çıkan askerî kılalardan biri vazifesinden başarıyla dönmüştü. Birlikteki askerlerden ikisi düşman komutanını kendisinin öldürdüğünü iddia ediyordu. Hız.Peygamber her iki askerinin kılıçlarını inceledi ve bunlardan birisinin üzerinde hazmedilmiş yemek izi gördü. Bunun üzerine kılıç sahibinin düşman komutanını öldürdüğüne hükmetti.⁸⁶

SONUÇ

Hız.Peygamber'in askerî başarısında, kullandığı gizli dillerin büyük rolü olmuştur. O, Arapların kullandıkları gizli dillerden yararlanmış ve geliştirdiği taktiklerle düşmanın kendi stratejisi hakkında bilgi almasını engellemeye çalışmıştır. Onun kullandığı gizli diller, bugün de önemini korumaktadır. Ayak izleri, faaliyetlerde gizlilik, düşman hakkında istihbarât elde etmek, düşmanı yanıltmak, şifreli dil ve parola kullanmak, günümüz askerî güçlerinin düşmana karşı kullandığı vasıtalarlardır. Yine Hız.Peygamber döneminde gizli dil özelliği olan selam, tekbir ve ezan, bugün de ayırt edici bir vasıf olarak ehemmiyetini muhafaza etmektedir.

Hız.Peygamber'in düşmanlarına galip gelmesi, Müslümanlara gelebilecek zararları bertaraf etmesi ve kısa sürede çok geniş bir coğrafyaya hükmederek dünya tarihinde eşine az rastlanan bir başarıya imza atmasında savaşlarda kullandığı gizli dillerin ve takip ettiği stratejinin önemli bir katkısı olmuştur.

— — — —

⁸² Vâkıdî, I, 294; Köksal, III, 182.

⁸³ Köksal, III, 120.

⁸⁴ Köksal, II, 142.

⁸⁵ Vâkıdî, I, 76, 259; Köksal, III, 106-107. İslâm öncesi dönemde de başka maksatlarla bazı işaretlerin kullanıldığını görmekteyiz. Mesela Mekke'ye ticaret için gelenler, kurbanlık hayvanlar getirir ve bu hayvanları örfe uygun bazı işaretlerle işaretlerlerdi. Şayet dini kaideye uygun kurbanlık hayvanlar bulamazsa, kendi boynuna keçi veya deve kılından yapılmış bir boyunluk (tasma) takar ve kendini yünden bir elbise ile işaretlerdi. Bu, kendisini tecavüzden masûn hale getirirdi. Mekke'ye girmek istediği sırada ise, haram (mukaddes) bölge ağaçlarının kabuklarından yapılmış bir gerdanlık takardı. Şayet bir kimse bu teâmülleri bilmeksizin ve hac elbiselerini giymeksizin Mekke'ye gidecek olsa, bu halde Allah'ın haram aylarına saygı duymayanlar tarafından yağmalanmak tehlikesiyle karşı karşıya kalırdı (Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 951. Ayrıca bkz., Köksal, s. 44). Kurbanlık hayvanların belli yerlerini yaralamak suretiyle işaretlenmesi, İslâm döneminde de devam etmiştir. Hız.Peygamber vedâ haccı sırasında bu geleneğe uymuş ve kurbanlık devesinin hörgücünün sağ yanına nişan vurup kan akıtmış ve devenin boynuna iki tane tasma takmıştır [Buhârî, hac 106-112 (II, 182-183); Müslim, hac 205 (I, 912); Köksal, VI, 134]. Nişanlamaktan maksat, bunun kurbanlık olduğunun belli olması, diğer hayvanlardan ayırt edilmesi içindir (İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahihi'l-Buhârî*, Beyrut, b. t. y., III, 543; Canan, IV, 551-52).

⁸⁶ Vâkıdî, I, 394; İbn Hişâm, III, 316; İbn Sa'd, II, 91-92; Köksal, III, 27; Hamidullah, *Hız.Peygamber'in Savaşları*, s. 244-45.